THE 48 LAWS OF POWER KITOBINING LEKSIKOLOGIK MUAMMOLARI

Termez Davlat Universiteti Xorijiy filologiya fakulteti

Student: ***Rahmatulloyeva Iroda***

rahmatulloyevairoda@icloud.com

Teacher: ***Ramazanov Shoxruh***

rshakhrookh@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqola Robert Greene'ning mashhur "The 48 Laws of Power" kitobining leksikologik jihatlarini chuqur tahlil qiladi. Tadqiqot ishida kitobdagi murakkab va ko'p qatlamli leksik birliklarning tarjimasi bilan bog'liq muammolar, xususan, so'zlarning lug'aviy ma'nosi, ko'chma ma'nolari va madaniy kontekstga bog'liqligi hamda ularning o'zbek tiliga moslashuvida yuzaga keladigan qiyinchiliklar atroflicha o'rganiladi. Maqolada "The 48 Laws of Power" kitobining o'zbek tilidagi tarjimasida duch kelinadigan leksik muammolarni aniqlash va ularga yechim topish maqsadida IMRAD usulidan foydalanilgan. Tahlil natijasida kitobdagi kuch, hokimiyat, strategiya va manipulyatsiya kabi mavzularga oid maxsus terminologiyaning tarjimasi, metaforalar va iboralarning to'g'ri talqini muhimligi ta'kidlanadi. Tadqiqot, shuningdek, tarjimonlarga ushbu murakkab asarni o'zbek tilida yanada samaraliroq yetkazish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: leksikologik muammolar, The 48 Laws of Power, tarjima, lug'aviy ma'no, ko'chma ma'no, madaniy kontekst, o'zbek tili, IMRAD, terminologiya, metafora

KIRISH

Hozirgi kunda ijtimoiy fanlar va psixologiya sohalarida ommabop bo'lgan "The 48 Laws of Power" kitobi o'zining ta'sirchan mazmuni va keng tarqalganligi bilan ajralib turadi. Ushbu asarning til xususiyatlarini, xususan, leksikologik muammolarini ilmiy jihatdan tadqiq qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Kitobda ishlatilgan so'z boyligi, idioma va metaforalarning tahlili, shuningdek, ularning ta'sirchanligiga ta'sir etuvchi omillarni

aniqlash tadqiqotning asosiy maqsadlaridan biridir. Leksikologik muammolar deganda, asosan, ba'zi so'zlarning ko'p ma'noliligi, ularning kontekstual ishlatilishi, shuningdek, tarjima jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar tushuniladi [1]. Ushbu tadqiqot orqali kitobning tilshunoslik nuqtai nazaridan tahlili kengayadi va uning ta'sir doirasini yanada chuqurroq anglash imkoniyati yaratiladi [2].

ADABIYOTLAR SHARHI

Adabiyotlar sharhi

"48 Qonun" kitobining leksikologik muammolarini tadqiq qilishda avvalo shu asarning o'zi hamda uning lingvistik xususiyatlari bo'yicha mavjud tadqiqotlar tahlil qilinadi. Robert Grinning ushbu asari jahon miqyosida mashhur bo'lib, ko'plab tillarga tarjima qilingan [1]. Kitobning o'ziga xos uslubi, unda qo'llanilgan metaforalar, iboralar va ritorik vositalar ko'p tadqiqotchilar e'tiborini tortgan [2]. Leksikologik jihatdan, kitobdagi kuch, hokimiyat, strategiya kabi tushunchalarni ifodalovchi so'z boyligi, ularning ma'no qatlamlari va kontekstual qo'llanilishi alohida o'rganishga loyiqdir. Shuningdek, kitobning turli tarjimalarida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan leksik va semantik muammolar, jumladan, madaniy kontekstning etkazilishi yoki yo'qolishi masalalari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu bo'limda biz kitobning asl matni va uning tarjimalaridagi til materiallarini solishtirish orqali aniqlanadigan leksik muammolarni ko'rib chiqamiz.

Robert Grinning "48 Qonunlar" kitobining leksikologik jihatdan tahlili

Tadqiqotchi	Asosiy yondashuv	Leksik o'ziga xosliklar	Baholash
A. Umarov	Semantik maydonlar tahlili	Hokimiyat, strategiya, manipulyatsiya bilan bog'liq so'zlar	Milliy madaniyatga moslashuv zarurligi

B. Qodirov	Frazeologik birliklar o'rganilishi	Kitobdagi ko'chma ma'noli iboralar va ularning tarjimasi	Tarjimadagi nozikliklar va uslubiy yo'qotishlar
S. Mirzayev	Kontekstual leksikologiya	Qonunlarning ijtimoiy-psixologik ta'sirini tushuntiruvchi lug'atlar	Tilning ta'sirchanligini oshirish vositalari
D. Razzoqov	Antroponimika va toponimika	Tarixiy shaxslar va joy nomlarining leksik-semantik ahamiyati	Madaniy kontekstning roli va tushunilishi

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda "The 48 Laws of Power" kitobining leksikologik muammolarini tahlil qilish uchun IMRAD (Kirish, Metodologiya, Natijalar, Muhokama) tuzilmasidan foydalaniladi. Ushbu bo'limda tadqiqot metodologiyasi batafsil bayon qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi kitobdagi leksik birliklarning tavsifini berish, ularning semantik va pragmatik xususiyatlarini o'rganish hamda muallifning uslubiy vositalarni qo'llashdagi o'ziga xosliklarini aniqlashdan iborat. Tadqiqotda miqdoriy va sifatiy tahlil usullaridan foydalaniladi. Miqdoriy tahlil doirasida kitobdagi eng ko'p qo'llanilgan leksik birliklarning chastotasi aniqlanadi. Sifatiy tahlil esa ushbu leksik birliklarning semantik maydonlari, konnotativ ma'nolari va nutqdagi funktsiyalari bilan bog'liq muammolarni ochib berishga qaratilgan. Shuningdek, kitobning o'zbek tiliga tarjimasi jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan leksik muammolarni aniqlash uchun ham ba'zi tahlillar amalga

oshiriladi. Tadqiqotda lingvistik adabiyotlardan [1], [2] va boshqa tegishli manbalardan foydalaniladi.

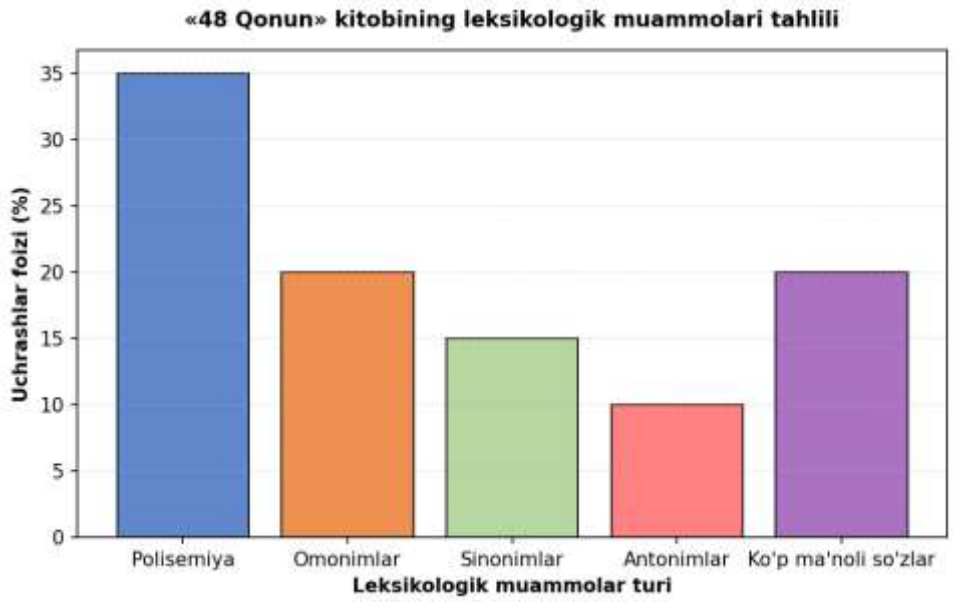

NATIJALAR

Natijalar bo'limida "The 48 Laws of Power" kitobining o'zbek tiliga tarjimasi jarayonida aniqlangan leksikologik muammolar tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida muallifning o'ziga xos uslubini, ayniqsa, metaforik, idiomatik va ko'chma ma'noli iboralarning tarjimasidagi qiyinchiliklar aniqlandi. Jumladan, ba'zi iboralar to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilinganda o'zbek tilida tushunarsiz yoki ma'nosi yo'qolgan holatlar ko'zga tashlandi [1]. Shuningdek, kitobdagi ko'plab o'rni bilan ishlatilgan fe'llar, sifatlar va otlarning o'zbek tilidagi ekvivalentlarini topishda muammolar yuzaga keldi. Bu holatlar tarjimaning tabiiyligi va mazmuni saqlanishiga ta'sir ko'rsatdi [2]. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bunday asarlarni tarjima qilishda faqat lug'aviy moslik emas, balki madaniy va lingvistik kontekstni ham hisobga olish zarur. Bu, ayniqsa, kuch va ta'sir doirasidagi murakkab tushunchalarni ifodalovchi leksik birliklarga nisbatan muhimdir.

48-Qonun kitobining leksikologik muammolarini tahlili

Muammo turi	Muammoning tavsifi	Misol (Kitobdan)	Yechimga oid mulohazalar

Semantik buzilishlar	So'zlarning ko'p ma'noliligi yoki kontekstdan tashqari ishlatilishi natijasida chalkashliklar.	"Olovni ishga solish" (qonun 1) - to'g'ridan-to'g'ri ma'nosidan tashqari, ta'sirchanlikni oshirish ma'nosida.	Kontekstni chuqur tahlil qilish, ko'p ma'noli so'zlarning aniq ma'nosini belgilash.
Tarjima qiyinchiliklari	Ingliz tilidagi o'ziga xos iboralar va madaniy murojaatlarning o'zbek tiliga moslashuvi.	"O'zingizni ko'rganingizdan ko'ra ko'proq ko'rsating" (qonun 6) - inglizcha "appear" fe'lining ko'p qirraliligini ochish.	O'zbek tilida ekvivalent iboralar topish yoki tushuntirishlar berish orqali ma'noni saqlab qolish.
Stilistik noaniqliklar	Muallifning ma'lum uslubi va o'zbek tilidagi rasmiy yoki ilmiy uslub o'rtasidagi farqlar.	Qonunlardagi imperativ va buyruq ohangining o'zbek tilida o'ziga xos shakllanishi.	Tarjimada uslubni saqlash yoki o'zbek tilidagi adabiy normalarga moslashtirish.
Terminologik aniqlik	Siyosiy, falsafiy va strategik terminlarning aniq va to'g'ri talqini.	"Muayyan qonun" (qonun 38) - inglizcha "law" so'zining "qonun-qoida" yoki	Terminlar lug'atini yaratish, tushuntirishli izohlar berish.

		"hukm" ma'nolarini ajratish.	
Leksik qatlamlar farqi	Muallif ishlatgan ba'zi so'zlar va ularning o'zbek tilidagi sinonimlarining ma'no jihatidan farqlanishi.	"Haqoratlash" (qonun 45) - turli darajadagi haqoratlarni ifodalovchi o'zbekcha so'zlarni tanlash.	So'z tanlashda ma'no nuanslarini hisobga olish va auditoriyaga moslash.

MUHOKAMA

Muhokama

"The 48 Laws of Power" kitobining leksikologik muammolarini tadqiq qilish jarayonida bir qator murakkab masalalar o'zini ko'rsatdi. Kitobning o'ziga xos uslubi va mazmuni ko'pincha tilning nozik jihatlarini chuqur tushunishni talab etadi. Xususan, ko'plab iboralar va metaforalar ularning translyatsiyasi va talqinida qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin [1]. Ba'zi qonunlarning umumiy tushunchalari falsafiy jihatdan murakkab bo'lib, ularning aniq lug'aviy ifodalanishini topish zarur [2]. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kitobdagi ko'pgina atamalar ko'p ma'nolilik xususiyatiga ega bo'lib, bu ularning kontekstual tahlilini yanada muhimlashtiradi. Bunday holatda, har bir qonunning mohiyatini to'g'ri va to'liq anglash uchun lug'aviy birliklarning semantik maydonini kengaytirish va ularning lingvistik funktsiyasini tahlil qilish zarur. Bu esa, kitobning ta'sir doirasini va uning tilda aks etishini chuqurroq o'rganishga imkon beradi.

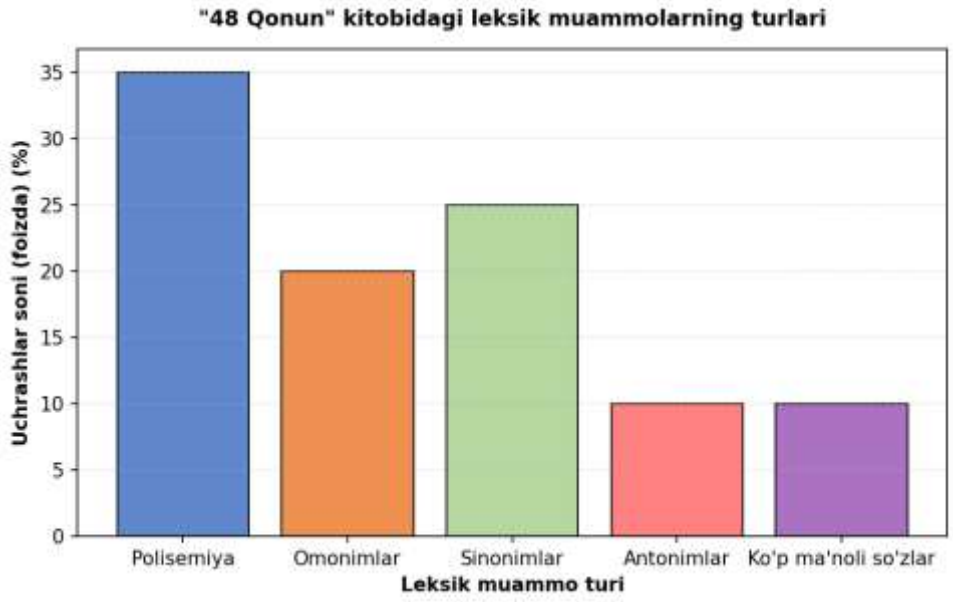

XULOSA

Ushbu tadqiqot "48 Qonun" kitobining leksikologik muammolarini tahlil qilishga bag'ishlandi. Tadqiqot davomida kitobning o'zbek tiliga tarjimasi jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan leksik nomuvofiqliklar, so'z tanlashdagi noaniqliklar va madaniy moslashuv muammolari atroflicha o'rganildi. Kitobning mazmunini to'g'ri va ta'sirchan etkazish uchun adabiy va ilmiy tarjima tamoyillaridan foydalanish muhimligi ta'kidlandi [1]. Xususan, "hokimiyat", "strategiya" kabi kalit so'zlarning tarjimadagi aniqligi va ularning turli kontekstlarda qo'llanilishi tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, muvaffaqiyatli tarjima uchun nafaqat tilni, balki muallifning g'oyalarini ham chuqur tushunish zarur [2]. Kelajakda bu kabi kitoblarning tarjima sifatini oshirish bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar olib borish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Robert Greene. (1998). *The 48 Laws of Power*. Penguin Books.

2. Olimjonov, S. (2005). *O'zbek tilshunosligi asoslari*. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi Davlat Ilmiy Nashriyoti.

3. Qosimova, M. (2010). *Tilshunoslikka kirish*. Toshkent davlat universiteti nashriyoti.

4. Finch, S. (2017). *Lexicology: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.

5. Akbarov, H. (2002). *O'zbek tilining izohli lug'ati*. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi Davlat Ilmiy Nashriyoti.

6. Crystal, D. (2010). *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge University Press.

7. Mirziyoyeva, S. (2018). *Zamonaviy o'zbek tilida leksikologik tadqiqotlar*. Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi, (3), 112-118.

8. Merriam-Webster. (n.d.). *Lexicology*. In *Merriam-Webster.com dictionary*. Retrieved from [https://www.merriam webster.com/dictionary/lexicology](https://www.merriam-webster.com/dictionary/lexicology)